

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа управа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10, 51/11 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 96/2019 и 110/2019) и член 22 став 1 од Закон за средното образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 92/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 42/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14, 135/14, 10/15, 98/15, 145/15, 30/16, 127/16, 67/17, 64/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 229/20) и член 3 од Закон за математичко-информатичка гимназија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 64/18) министерот за образование и наука ја донесе Наставната програма по **геометрија** за IV (четврта) година во математичко-информатичка гимназија.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Наставна програма

ГЕОМЕТРИЈА

за IV година

Математичко-информатичка гимназија

Скопје, 2023 година

Назив на наставната програма	Геометрија
Тип на наставна програма	Задолжителна
Кредитна вредност на наставната програма	7 (седум) ЕЦВЕТ ¹ кредити (5+2, 2 кредита одговараат на 50 часа активности на ученикот од кои 18 часа за домашна работа, 12 часа за подготовка за писмени работи и 20 часа за самостојно учење)
Ниво на квалификација	IV (четврто) ниво
Година на изучување	IV (четврта)
Број на часови неделно/годишно за реализација на наставната програма	3/99
Цели на наставна програма	Ученикот/ученичката: - да ги продлабочи знаењата по просторна геометрија, перспективност и векторска алгебра, аналитичка геометрија во простор, и да ги применува во секојдневни ситуации, како и во други наставни предмети; - да постигне самодоверба во примената на стекнатите математички вештини за наоѓање, користење и презентирање на математичките аргументи; - да ја цени убавината, моќта, корисноста и интернационалната димензија на математиката и да извлекува задоволство од постигнатите резултат; - да развива логичко, критичко и креативно математичко мислење.
Теми/подрачја/модуларни единици на наставната програма	• ЕЛЕМЕНТИ ОД СТЕРЕОМЕТРИЈА • ФОРМУЛА НА ОЈЛЕР • ПЕРСПЕКТИВНОСТ ВО ПРОСТОР

¹Закон за Националната рамка на квалификации.

	• ВЕКТОРИ ВО ПРОСТОР • АНАЛИТИЧНА ГЕОМЕТРИЈА ВО ПРОСТОР
Материјално-технички и просторни услови	За постигнување на целите на наставата по <i>математика</i> неопходно е стручно осмислена и планирана примена на различни наставни средства, слики и цртежи, како и помагала: компјутер со соодветни програмски пакети, интернет и ЛЦД проектор.
Норматив на наставен кадар	Наставната програма за IV година може да ја реализира: - наставник со завршени студии по математика/наставна или друга насока, VII/1 или VIA според МРК и 240 ЕКТС; Стручно лице кое исполнува најмалку еден од следните услови: - да бил ментор на ученик кој бил награден на престижен меѓународен натпревар од соодветната област; - да е запишан на докторски студии соодветната област; - да има стекнато научен степен на доктор на науки на соодветната област.

ЕЛЕМЕНТИ ОД СТЕРЕОМЕТРИЈА (27 часа)

Ред. број	Резултати од учењето	Содржини и поими	Активности и методи	Стандарди за оценување
1	Ученикот/ученичката ќе биде способен/на: - Да ги знае заемните односи на точка и рамнина и аксиомите поврзани со нив - Да ги знае заемните односи на права и рамнина и аксиомите поврзани со нив - Да ги знае заемните односи на две прави и аксиомите поврзани со нив - Да ги знае заемните односи на две рамнини и аксиомите поврзани со нив - Да пресметува волумен, плоштина на геометриски тела - Да пресметува плоштина на бочна површина на некои геометриски тела	• точка и рамнина - заемен однос - аксиоми - поим за полупростор (2 часа) • права и рамнина - заемен однос - аксиоми - нормала на рамнина - растојание од точка до рамнина - агол меѓу права и рамнина (2 часа) • две рамнини - заемен однос - аксиоми - агол меѓу две рамнини, нормални рамнини - диедар (2 часа) • коше - поим - агли на трирабно коше (2 часа) • геометриски тела - призма и цилиндар	Активности • Наставникот ги запознава учениците со основните геометриски поими • Учениците ги разгледуваат заемните односи и графички ги презентираат • Со помош на методите на активна настава учениците скицираат заемен однос на права и рамнина, две рамнини, коше • Наставникот обезбедува динамички софтвер со чија помош учениците набљудуваат мрежи на геометриски тела, а потоа одредуваат плоштина и волумен на геометриски тела во посложени задачи Методи: дискусија, дијалог, демонстрација, учење преку откривање, решавање проблеми.	Ученикот/ученичката може: 1.1: да ги искажува заемните односи за основните геометриски објекти и фигури 1.2: да ги претставува графички заемните положби и да ги скицира геометриските тела 1.3: решава задачи во врска со заемните положби и одредува волумен и плоштина на геометриски тела 1.4: докажува теореми во врска со изнесените содржини

		- пирамида и конус - топка и сфера - полиедар (2 часа) • мерење на геометриски величини - повторување за должина на отсечка - наивен вовед во Жорданова мера: математичка „дефиниција“ на плоштина и волумен (3 часа) • волумен на призма и цилиндар → принцип на Кавалиери (2 часа) • плоштина на бочна површина на призма и цилиндар (2 часа) • волумен на пирамида и конус (2 часа) • плоштина на бочна површина на пирамида и конус (2 часа) • засечени пирамида и конус (2 часа) • волумен на топка и делови од топка (2 часа)		

		• плоштина на сфера и делови од сфера (2 часа) Поими : диедар, коше, полиедар Предлог-проект: Просторен агол. Стерадијан.		
ФОРМУЛА НА ОЈЛЕР (9 часа)				
Ред. број	Резултати од учењето	Содржини и поими	Активности и методи	Стандарди за оценување
1	Ученикот/ученичката ќе биде способен/на: - Да ја формулира и применува теоремата на Ојлер за конвексни полиедри - Да ја формулира, применува и докажува теоремата на Ојлер за графови во рамнина - Да ја формулира и применува основната теорема на Платон за правилни полиедри	• поим за конвексен полиедар (1 час) • поим за граф во рамнина (1 час) • формулација на теоремата на Ојлер: - за конвексни полиедри - за графови во рамнина (1 час) • поим за стереографска проекција и еквивалентност на формулациите (1 час) • доказ на теоремата (формулата) на Ојлер за графови во рамнина - со индукција - со дуален граф и скелетни дрва	Активности • Наставникот дефинира конвексен полиедар и рамнински граф, а учениците решаваат задачи со примена на теоремата на Ојлер • Низ групна работа учениците разгледуваат различни докази на теоремата на Ојлер • Со помош на техниките за активна настава учениците решаваат посложени задачи Методи: дискусија, дијалог, демонстрација, учење преку откривање, решавање проблеми.	Ученикот/ученичката може: 1.1: да ја искажува формулата на Ојлер 1.2: да дава примери на конвексни полиедри 1.3: да решава задачи во врска со формулата на Ојлер 1.4: да ја докажува формулата на Ојлер

		(2 часа) • поим за правилни полиедри (1 час) • основна теорема (Платон) за правилни полиедри (2 часа) Поими : конвексен полиедар, граф во рамнина, стереографска проекција, дуален граф Предлог-проект : Последици од формулата на Ојлер за рамнински графови.		
ПЕРСПЕКТИВНОСТ ВО ПРОСТОР (27 часа)				
Ред. број	Резултати од учењето	Содржини и поими	Активности и методи	Стандарди за оценување
1	Ученикот/ученичката ќе биде способен/на: - Да врши паралелна проекција на рамнина врз рамнина - Да ги знае и применува основните особини на паралелна проекција - Да ја формулира и применува основната теорема за три точки и да ги знае последиците од самата теорема	• поим за паралелна проекција на рамнина врз рамнина (1 час) • основни особини на паралелна проекција - права \rightarrow права - запазување на паралелност - запазување на (единечен) однос на три колонеарни точки	Активности: • Наставникот дефинира паралелна проекција, а учениците набљудуваат основни особини и теореми • Со помош на групна работа учениците решаваат посложени задачи и докажуваат теореми	Ученикот/ученичката може: 1.1: да искажува дефиниција за паралелна проекција 1.2: да ги објаснува основните особини 1.3: да решава поедноставни задачи во врска со искажаните содржини 1.4: да ги докажува теоремите и да решава натпреварувачки задачи

	- Да ги формулира и применува теоремите на Гаус (за комплетен четириаголник) и Чева - Да решава натпреварувачки задачи	- запазување на однос на плоштини (3 часа) • основната теорема за три точки (2 часа) • последици на основната теорема за три точки - теорема на Гаус (за комплетен четириаголник) - теорема на Чева (2 часа) • натпреварувачки задачи (3 часа) Поими: паралелна проекција	Методи: дискусија, дијалог, демонстрација, учење преку откривање, решавање проблеми.	
2	- Да врши централна проекција на рамнина врз рамнина - Да ги знае и применува основните особини на централна симетрија - Да ја формулира и применува теоремата на Дезарг за два перспективни триаголници - Да ги формулира и применува теоремите на Менелај и Чева - Да ја формулира и применува основната теорема за четири точки - Да ја формулира, докажува и применува основната теорема за кружници	• поим за централна проекција на рамнина врз рамнина - исклучителни точки - исклучителни прави (1 час) • основни особини на централна симетрија - права → права - паралелност - запазување на двоен однос на четири колинеарни точки (3 часа)	Активности • Наставникот дефинира централна проекција, а учениците набљудуваат основни особини и теореми • Со помош на групна работа учениците решаваат посложени задачи и докажуваат теореми Методи: дискусија, дијалог, демонстрација, учење преку откривање, решавање проблеми.	2.1: да искажува дефиниција за централна проекција 2.2: да ги објаснува основните особини 2.3: да решава поедноставни задачи во врска со искажаните содржини 2.4: да ги докажува теоремите и да решава натпреварувачки задачи

	- Да ја формулира и применува теоремата на Паскал за тетивен шестаголник - Да ја формулира и применува теоремата на Брианшон за тангентен шестаголник - Да решава натпреварувачки задачи	• последици на основните особини - теорема (Дезарг) за два перспективни триаголници - теорема за три перспективни триаголници - теорема на Менелај - теорема на Чева (3 часа) • основна теорема за четири точки (2 часа) • основна теорема за „кружници“ (доказ со помош на стереографска проекција) (4 часа) • последици на основната теорема за „кружници“ - теорема на Паскал (за тетивен шестаголник) - теорема на Брианшон (за тангентен шестаголник) (2 часа) • натпреварувачки задачи (3 часа) Поими: централна проекција, исклучителни точки, исклучителни прави		

ВЕКТОРИ ВО ПРОСТОР (9 часа)

Ред. број	Резултати од учењето	Содржини и поими	Активности и методи	Стандарди за оценување
1	Ученикот/ученичката ќе биде способен/на: - Да определува векторски производ на два вектори - Да го користи условот за колинеарност на два вектори во задачи - Да определува мешан производ на три вектори - Да го користи условот за компланарност на три вектори во задачи	• повторување за вектори и Декартов координатен систем (1 час) • векторски производ на два вектори - дефиниција и својства - услов за колинеарност (2 часа) • координати на векторски производ (2 часа) • мешан производ на три вектори - дефиниција и геометриска интерпретација - основни својства - услов за компланарност (2 часа) • пресметување на мешан производ со помош на координати (2 часа) Поими : векторски производ, мешан производ	Активности • Наставникот организира повторување на основните својства на операции со вектори и скаларен производ • Учениците разгледуваат вектор нормален на рамнината определена со други два вектори и на паралелопипедот конструиран над три вектори • Низ групна работа учениците запишуваат својства на векторскиот и мешаниот производ и ги докажуваат • Наставникот обезбедува соодветен динамички софтвер со чија помош учениците ги набљудуваат новите поими и согледуваат нивни заемни врски Методи: дискусија, дијалог, демонстрација, учење преку откривање, решавање проблеми.	Ученикот/ученичката може: 1.1: да ги искажува дефинициите за векторски и мешан производ 1.2: да ги објаснува основните особини и геометриската интерпретација 1.3: да решава задачи во врска со искажаните содржини 1.4: да ги докажува основните својства

АНАЛИТИЧНА ГЕОМЕТРИЈА (27 часа)

Ред. број	Резултати од учењето	Содржини и поими	Активности и методи	Стандарди за оценување
1	Ученикот/ученичката ќе биде способен/на: - Да определува нормална векторска и скаларна равенка на рамнина - Да определува општа векторска и скаларна равенка на рамнина - Да определува сегментен вид равенка на рамнина - Да трансформира равенка на рамнина од еден во друг облик - Да определува равенка на рамнина која минува низ три точки - Да определува растојание од точка до рамнина - Да наоѓа агол помеѓу две рамнини - Да го користи условот за ортогоналност на две рамнини во задачи	• нормална равенка на рамнина - основни поими - нормална векторска равенка - нормална скаларна равенка - примери (2 часа) • општа равенка на рамнина - општа векторска равенка - општа скаларна равенка - примери (2 часа) • сегментна равенка на рамнина - примери (1 час) • равенка на рамнина низ три дадени неколинеарни точки - примери (1 час) • растојание од точка до рамнина - примери (2 часа) • агол меѓу две рамнини и услов за ортогоналност - примери (1 час) Поими:	Активности • Наставникот ги воведува различните равенки на рамнина во простор, а учениците согледуваат разлики и начини за премин од еден во друг вид равенка на рамнина • Со помош на динамички софтвер учениците набљудуваат заемни односи на дадени геометриски објекти и изведуваат заклучоци кои потоа ги докажуваат Методи: дискусија, дијалог, демонстрација, учење преку откривање, решавање проблеми.	Ученикот/ученичката може: 1.1: да ги искажува наведените облици на равенки на рамнина 1.2: да ги објаснува и разликува различните равенки на рамнина 1.3: да решава задачи во врска со рамнина во простор 1.4: да ги докажува основните теореми

2	- Да запишува равенка на права во векторки облик - Да запишува равенка на права во параметарски облик - Да запишува равенка на права во каноничен облик - Да определува равенка на права која минува низ две дадени точки - Да трансформира равенка на права од еден во друг облик - Да определува растојание од точка до права - Да определува агол помеѓу две прави - Да го користи условот за ортогоналност на две прави во задачи - Да определува агол помеѓу права и рамнина	• векторски облик на равенка на права (1 час) • параметарска равенка на права (1 час) • канонична равенка на права (1 час) • равенка на права низ две дадени точки (1 час) • растојание од точка до права (2 часа) • агол меѓу две прави и услов за ортогоналност (1 час) • агол меѓу права и рамнина (2 часа) Поими:	Активности • Наставникот ги воведува различните равенки на права во простор, а учениците согледуваат разлики и начини за премин од еден во друг вид равенка на права • Со помош на динамички софтвер учениците набљудуваат заемни односи на дадени геометриски објекти и изведуваат заклучоци кои потоа ги докажуваат Методи: дискусија, дијалог, демонстрација, учење преку откривање, решавање проблеми.	2.1: да ги искажува наведените облици на равенки на права 2.2: да ги објаснува и разликува различните равенки на права 2.3: да решава задачи во врска со права во простор 2.4: да ги докажува основните теореми

3	- Да определува заемен однос на две рамнини и да ги користи условите за паралелност, совпаѓање и пресекување - Да определува заемен однос на две прави во просторот и да ги користи условите за паралелност, прескување и разминување - Да пресметува растојание помеѓу две разминувачки прави - Да определува равенка на рамнина низ две компланарни прави - Да определува заемен однос на права и рамнина и да ги користи условите за припадност, паралелност и пробод - Да определува прободна точка на права и рамнина - Да користи прамен рамнини во задачи	• заемен однос на две рамнини - услов за паралелност - услов за совпаѓање - услов за пресекување - равенка на права како пресек на две рамнини (3 часа) • заемен однос на две прави во простор - услов за паралелност - услов за пресекување - разминувачки прави - растојание меѓу разминувачки прави - равенка на рамнина низ две компланарни прави (3 часа) • заемен однос на права и рамнина - услов за паралелност - услов за припадност - услов за пробод - прамен рамнини (низ права) (3 часа) Поими: разминувачки прави, пробод	Активности: • Наставникот со помош на техниките за активна настава обезбедува соодветен динамички софтвер со чија помош учениците разгледуваат заемни односи меѓу две рамнини, две прави и права и рамнина и изведуваат заклучоци • Низ групна работа учениците разгледуваат теореми и докази на теореми поврзани со заемните односи на права и рамнина Методи: дискусија, дијалог, демонстрација, учење преку откривање, решавање проблеми.	3.1: да ги набројува заемните односи меѓу основните геометриски елементи 3.2: да ги претставува графички заемните односи 3.3: да решава задачи во врска со заемните односи 3.4: да ги докажува основните теореми

Оценување на постигањата на учениците	За да се оценат постигнувањата на ученикот неопходно е: - да се согледа иницијалната состојба на ученикот (согледување на неговите претходни искуства, знаење и вештини); - да се разговара со ученикот за да се добијат сознанија за неговото логичко размислување, разбирањето на поими и степенот на разбирање при нивната примена, оспособеноста за решавање задачи; - континуирано следење на односот на ученикот кон работата, соработка со врсниците, покажаната иницијативност, љубопитност, самостојност, точност во искажувањето и истрајност во извршувањето на обврските; - континуирано утврдување и проверка на стекнатите знаења, способности и вештини во модуларните единици. Оценувањето на постигањата на учениците ќе биде со бројна оценка (од 1 до 5). Писменото оценување ќе се врши преку изработка на четири писмени работи по две во секое полугодие.
Литература	За реализација на наставната програма неопходен е учебник одобрен од министер за образование и наука, збирка задачи и други извори.
Почеток на имплементација на наставната програма	Учебна 2023/2024 година
Институција/ носител на програмата	Биро за развој на образованието (БРО)
Потпис и датум на донесување на наставната програма	бр. 13-6691/3 4.7.2023 година МИНИСТЕР, Doc.Dr. Jeton Shaqiri
Датум на ревизија	